

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ**

для здобуття освітнього ступеня бакалавра
на базі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста
(нормативний термін навчання – на 2 курс)

зі спеціальності

081 Право

(код та найменування)

(освітня програма Право)

у 2018 році

Харків
2018

ВСТУП

Вступне випробування для здобуття освітнього ступеня бакалавра на базі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста зі спеціальності

081 Право

(код та найменування)

(освітня програма Право)

відбувається відповідно до «Правил прийому на навчання до Національного аерокосмічного університету імені М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» у 2018 році» у формі індивідуального письмового фахового іспиту, який приймає екзаменаційна комісія з певної спеціальності, склад якої затверджується наказом ректора Університету.

До фахового іспиту входять питання за темами:

- Теорія держави і права
- Історія держави і права України

Перелік питань за темами наведений у програмі.

Критерії оцінювання знань

1. Результат фахового іспиту визначається за шкалою від 100 до 200 балів.
2. Екзаменаційний білет складається з 20-ти закритих тестових завдань (по 10 завдань з кожної теми). Серед запропонованих у білеті відповідей на тестове завдання вступнику слід обрати одну правильну. Правильна відповідь на тестове завдання оцінюється у 5 балів, неправильна – у 0 балів.
3. Мінімальна кількість балів за вступне випробування, визначених за шкалою, зазначеною в п.1, з якими вступник допускається до участі у конкурсі, складає 120 балів.

1 Питання за темою Теорія держави і права (найменування)

Предмет і методологія теорії держави і права. Предмет теорії держави та права. Особливості предмету теорії держави та права як науки. “Теорія держави” і “теорія права”, їх відмінність і єдність. Методологія теорії держави і права.

Теорія держави та права в системі суспільних і юридичних наук. Поняття юридичних і суспільних наук. Співвідношення теорії держави та права і філософії, соціології, політології, економічної та управлінської науки, тощо. Історико-теоретичні науки. Галузеві та спеціальні юридичні науки, співвідношення з ними теорії держави та права. Зв'язок теорії держави і права з юридичною практикою.

Теорія держави і права як навчальна дисципліна. Співвідношення теорії держави і права як науки й теорії держави і права як навчальної дисципліни. Місце теорії держави і права в системі юридичних навчальних дисциплін. Логіка структури курсу теорії держави та права як навчальної дисципліни.

Еволюція суспільства: виникнення держави і права. Структура первісного суспільства. Органи влади та управління первісного суспільства. Еволюція первісного суспільства. Особливості виникнення європейських та східних (азіатських) держав. Загальні закономірності виникнення держави. Нормативне регулювання суспільних відносин первісного суспільства. Виникнення права.

Поняття держави, її основні ознаки, сутність. Поняття держави. Основні ознаки держави. Суверенітет держави. Суверенітет народу. Національний суверенітет і право націй на самовизначення. Сутність держави.

Основні теорії держави, її тип. Типологія держав. Основи теорії держави: еліт, технократична, плюралістичної демократії, тощо. Поняття типології держави. Класифікація держав. Цивілізаційний та формаційний підходи до типології держави.

Функції держави. Поняття функцій держави. Визначення основних напрямів діяльності держави. Класифікація функцій держави, їх взаємозумовленість і взаємозв'язок. Функції сучасної Української держави і функції державних органів: їх відмінність і взаємозв'язок. Правові форми здійснення державою своїх функцій.

Форма держави. Поняття форми держави. Її структура: форма правління, форма державного устрою, форма державного (політичного) режиму, їх поняття та основні риси. Монархія і республіка як класичні форми правління держави в історії і сучасності. Види монархічних форм правління: історія та сучасність. Сучасні монархії: абсолютна, конституційна (парламентська), змішана. Види республіканських форм правління: історія та сучасність. Парламентська, президентська, змішана республіка критерії їх розрізнення. Форма правління в

Україні. Поняття форми державного устрою. Національно-державний та адміністративно-територіальний устрій держави. Унітарна держава, її основні ознаки. Унітарна держава з елементами федералізму. Автономія в унітарній державі. Особливості України як унітарної держави. Федеративна держава, принципи її утворення та правова основа. Особливості суверенітету і територіальної цілісності федеративної держави. Взаємовідношення між федеральними органами державної влади і органами влади суб'єктів федерації. Види федерацій. Конфедерація: поняття та ознаки. Демократичний режим. Недемократичний режим.

Механізм держави і державний апарат. Поняття механізму держави, його співвідношення з державним апаратом. Загальні риси державних інституцій, що входять до складу механізму держави (державний орган, державна установа, державне підприємство, збройні сили). Поняття державного апарату, його ознаки. Поняття та ознаки державного органу. Класифікація державних органів. Поділ влади як конституційний принцип організації й діяльності державного апарату. Система стримувань та противаг між гілками державної влади. Поняття державної служби, її види. Державний службовець, посадова особа державного апарату. Організація влади на місцях. Взаємодія місцевих органів державної влади і органів місцевого самоврядування.

Права, свободи та обов'язки людини і громадянина. Система основних прав і обов'язків людини: поняття, види. Людина, особа, громадянин. Правовий статус особи. Права людини, її інтереси і свободи. Розвиток ідеї про права людини в Україні. Правовий статус людини за Конституцією України. Міжнародно-правова практика щодо законодавчого закріплення основних прав та свобод особи. Концепція про три покоління прав людини. Поняття охорони та захисту прав людини. Міжнародні та державні засоби захисту прав людини. Уповноважений по правам людини.

Громадянське суспільство і держава. Політична система суспільства. Громадянське суспільство: поняття, структура, основні ознаки, сутність. Взаємозалежність і взаємодія громадянського суспільства та держави. Політична система суспільства: поняття, структура, сутність.

Демократична держава. Поняття демократичної держави, її ознаки. Демократія як внутрішня форма держави та спосіб здійснення народовладдя. Демократія як суспільна цінність. Представницька та безпосередня форми демократії. Принципи демократичної держави. Функції та інститути демократичної держави. Поняття самоврядування, його риси та засади. Демократія і самоврядування, їх співвідношення. Самоврядування як засіб розвитку демократичної держави.

Правова соціальна держава. Поняття та ознаки правової держави. Принципи правової держави. Поняття та ознаки соціальної держави. Співвідношення соціальної держави та правової держави.

Україна як незалежна, суверенна, демократична, соціальна, правова держава. Утворення України як незалежної суверенної держави (економічні,

політичні, соціальні умови, політико-правові акти). Державні кордони України: правове забезпечення їх непорушності та внутрішні і зовнішні гарантії. Державні атрибути України. Складнощі на шляху України як суверенної держави. Гуманістична спрямованість реформування системи державної влади в Україні. Україна як демократична держава. Україна як правова держава. Україна як соціальна держава. Реформи в Україні щодо реорганізації інститутів публічної влади. Адміністративна реформа. Судово-правова реформа. Реформа місцевого самоврядування.

Право в системі регулювання суспільних відносин. Поняття і основні ознаки соціального регулювання в суспільстві. Соціальні норми, їх поняття та форми виразу. Класифікація (види) соціальних норм: звичаї, мораль, корпоративні, релігійні, політичні, правові, етичні та інші норми. Право і технічні норми, їх співвідношення і взаємодія. Право і мораль. Ознаки, які відрізняють норми права від норм моралі.

Поняття права, його функції та принципи. Співвідношення права з політикою, економікою, культурою. Визначення поняття права. Ознаки права (нормативність, системність, формальна визначеність, вольовий характер, загальна обов'язковість, гарантованість державою). Об'єктивне та суб'єктивне право. Природне та позитивне право. Функції права як основні напрямки правового впливу на суспільні відносини. Принципи в праві: їх поняття та класифікація. Право, політика, економіка.

Форми (джерела) права. Поняття форми права її значення в правовому регулюванні суспільних відносин, та систематизації законодавства. Основні історичні форми права: правовий звичай, судовий (адміністративний) прецедент, доктринальна форма, догми (принципи та правила) релігії, нормативний юридичний акт, договір (нормативні: внутрішні та міжнародні зовнішні).

Правове регулювання суспільних відносин. Поняття, форми та методи правового регулювання. Стадії правового регулювання. Основні елементи механізму правового регулювання, їх зв'язок за взаємодія.

Норми права. Поняття норми права та її основні ознаки. Види норм права. Структура норми права. Гіпотеза, диспозиція, санкція (прості, складні, абсолютно та відносно визначені). Норми викладу правових норм у статтях нормативно-правових актів (пряма, посилкова і бланкетна, казуїстична, абстрактна). Співвідношення норми права та статті нормативно-правового акту.

Система права і правова система держави. Система законодавства. Система права та правова система їх співвідношення. Система права: предмет та метод правового регулювання як підстави розподілу норм права по галузях, їх основні ознаки та роль у правотворчості й правозастосуванні. Матеріальне та процесуальне право. Публічне та приватне право. Поняття правової системи та сім'ї правових систем. Загальна характеристика правових систем сучасності. Система законодавства: поняття, основні риси та структурні підрозділи. Співвідношення системи права й системи законодавства, його значення для систематизації норм права.

Нормативно-правовий акт. Поняття та ознаки нормативно-правового акту, його відміна від актів застосування права й актів тлумачення правових норм. Система та види нормативно-правових актів в Україні. Закони та підзаконні акти, їх загальні та особливі риси. Закон як нормативно-правовий акт держави вищої юридичної сили, найбільш авторитетна форма права. Класифікація законів. Конституція держави - основа правової системи суспільства, її верховенство та гарантованість. Нормативно-правові акти парламенту. Нормативно-правові акти глави (президента) держави. Правові акти уряду (Кабінет Міністрів України), їх основні види. Юридичні акти міністерств та центральних відомств, їх класифікація. Нормативно-правові акти місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх система та якості. Локальні нормативні акти (підприємств, установ, організацій). Дія нормативно-правових актів у часі. Дія нормативно-правових актів у просторі. Дія нормативно-правових актів за колом осіб.

Нормотворча техніка. Систематизація нормативно-правових актів. Нормотворча техніка: поняття та ознаки. Елементи нормотворчої техніки. Структура нормативно-правового акту та її елементи. Законодавча техніка як вид нормотворчої техніки. Засоби і правила законодавчої техніки. Систематизація нормативно-правових актів (законодавства), її поняття, ознаки, форми поняття та ознаки інкорпорації та кодифікації законодавства.

Правові відносини. Поняття та основні ознаки правових відносин. Склад (структура) правових відносин. Основні елементи складу правовідносин: суб'єкти, зміст (юридичний, фактичний), об'єкти, юридичні факти. Суб'єкти правовідносин. Правосуб'єктність фізичних осіб. Правоздатність. Дієздатність. Деліктоздатність. Правосуб'єктність юридичних осіб. Поняття та ознаки юридичної особи. Об'єднання та соціальні спільності як суб'єкти правових відносин. Держава як суб'єкт правових відносин (адміністративних, цивільних, міжнародних та ін.). Об'єкти правових відносин: поняття та ознаки. Види об'єктів правових відносин. Юридичні факти: поняття та ознаки. Класифікація юридичних фактів.

Правомірна поведінка, правопорушення та юридична відповідальність. Поняття та ознаки правомірної поведінки. Особливості структури (складу) правомірної поведінки. Типи правомірної поведінки. Ознаки правопорушення: протиправність, винність (деліктоздатність), соціальна шкідливість (небезпечність), наслідки. Склад правопорушення. Суб'єкт правопорушення та його особливості у різних галузях (інститутах) права. Об'єктивна сторона правопорушення, її ознаки. Причинний зв'язок між правопорушенням (дією) та наслідками. Суб'єктивна сторона правопорушення: вина, її форми - навмисність та необережність. Прямий та непрямий умисел, протиправна самонадійність та протиправна небережність. Поняття та основні риси юридичної відповідальності. Правопорушення та його склад - підстави притягнення до юридичної відповідальності. Стадії юридичної відповідальності. Підстави для юридичної відповідальності. Види юридичної відповідальності, їх відпрацювання в чинному законодавстві України.

Застосування норм права. Застосування права як правова форма діяльності держави: поняття, ознаки. Процес застосування права, його основні стадії. Правова оцінка та кваліфікація фактичних обставин (події, проблеми, ситуації та ін.). Основні вимоги правильного застосування права. Акт застосування права: поняття і ознаки. Види актів застосування права за юридичними наслідками, за формою зовнішнього прояву (письмовий, усний, конклюдентний). Прогалини у праві. Аналогія закону, аналогія права та субсидіарне застосування.

Тлумачення норм права. Поняття тлумачення норм права, його основні риси. З'ясування та роз'яснення змісту правових норм (їх окремих елементів). Класифікація тлумачення норм права. Види тлумачення правових норм за суб'єктом. Офіційне тлумачення норм права та його види (легальне, аутентичне). Неофіційне тлумачення норм права, його основні риси та види. Види тлумачення норм права за обсягом: буквально, поширювальне (розширене) та обмежувальне тлумачення, їх значення для вірного, обґрунтованого та законного прийняття юридичного рішення (акту). Засоби тлумачення норм права, поняття та основні риси. Акти тлумачення, їх види та юридична природа.

Правова свідомість і правова культура. Поняття та основні риси правової свідомості. Структура правової свідомості, її елементи: правова ідеологія, правова психологія, правова поведінка. Види правової свідомості: теоретична, професійна, побутова. Правова культура: її сутність та основні риси, форми проявлення у суспільстві. Правовий нігілізм, причини його з'явлення, форми, вплив на стан режиму законності, реалізацію та забезпечення прав і свобод громадян. Шляхи подолання правового нігілізму.

Законність, правопорядок, дисципліна. Поняття та сутність законності. Законність як принцип життя цивілізованого суспільства. Режим законності у правовій державі. Принципи та вимоги законності. Система гарантій законності. Поняття правопорядку, його співвідношення з законністю та демократією. Законність та дисципліна. Види дисципліни.

Література

1. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. – Х. : Право, 2016. - Т. 3 : Загальна теорія права / редкол.: О. В. Петришин (голова) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. – 2017. – 952 с.
2. Крестовська Н. М. Теорія держави і права : навч. посібник : рекомендовано МОН України : елементарний курс / Н. М. Крестовська, Л. Г. Матвеева ; НУ "ОЮА", рец. М. А. Дамірлі . – 3-тє вид. – Х. : Одіссей, 2012 . – 432 с.
3. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підручник : рекомендовано МОН України / О. Ф. Скакун ; Харків. нац. ун-т внутр. справ . – 3-тє вид., доповн. і переробл. – К. : Прав. єдність, 2012 . – 524 с.

4. Теорія держави і права: держ. іспит / Ю. М. Оборотов, Н. М. Крестовська, А. Ф. Крижанівський, А. Ф. Матвеева ; НУ "ОЮА" . – Х. : Одісей, 2013 . – 256 с.
5. Каткова Т. Г. Теорія держави і права: навч. посіб. у визначеннях і таблицях. – Х.: Право, 2014. – 96 с.

Питання склав

канд. юрид. н., доц. каф. 702
(науковий ступень, посада)

Т. Г. Каткова
(ініціали та прізвище)

2 Питання за темою Історія держави і права України

(наймнування)

Історія держави і права України як навчальна дисципліна. Предмет історії держави і права України. Завдання вивчення історії права. Місце історії держави і права в системі історико-правових наук, дисциплін. Методи вивчення дисципліни. Періодизація історії держави і права України.

Племінні та античні держави і право на території сучасної України (середина I тис. до н.е. – V ст. н.е.). Скіфська протодержава (VII-III ст. до н.е.). Суспільно-політичний лад, право. Мала (Кримська) Скіфія (III ст. до н. е. - III ст. н.е.). Античні міста-держави (поліси) Північного Причорномор'я (VII ст. до н.е. - III ст. н.е.): суспільно-політичний лад, право. Становлення державності у східних слов'ян. Утворення союзів племен. Об'єднання Київського та Новгородського племінних союзів.

Феодална держава і право Давньої Русі (X – початок XIV ст.). Державний лад: ранньофеодальна монархія. Центральні та місцеві органи влади та управління. Суспільний лад. Соціальний склад та їх правовий стан. Ідеї про право та державу («Слово про закон і благодать» Іларіона, «Повість минулих літ», «Повчання» Володимира Мономаха). Джерела права: звичаєве право, угоди Русі з Візантією, «Руська Правда» (її походження, редакції, списки), княжі устави. Основні риси права. Судочинство.

Феодална держава на землях Південно-Західної Русі (України) у середині XIV— серед. XVII ст. Перехід земель Західної та Південно-Західної під владу інших держав. Кревська унія 1385 р. Люблінська унія 1569 р. Утворення Речі Посполитої. Суспільний лад. Державний лад. Утворення Запорізької Січі. Управління й суд. Джерела права до 1569 р. і після 1569 р. Звичаєве право. Литовські статuti. Магдебурзьке право. Основні риси права Судочинство. Особливості права Запорізької Січі.

Формування станової держави у Лівобережній і Слобідській Україні в другій половині XVII —XVIII ст. Основні стани українського суспільства - рушійні сили національно-визвольної війни, їх внесок у перемогу. Державний лад: територія «Війська Запорозького обох сторін Дніпра», його адміністративно-територіальний поділ. Судоустрій. Джерела права. Основні риси права. Судочинство.

Станова держава на українських землях у складі Російської імперії (друга половина XVIII – перша половина XIX ст.). «Конституція» Катерини II 1775 р., «Устав благочиния или полицейский» 1782 р., «Жалованная грамота дворянству» 1785 р., «Жалованная грамота городам» 1785 р.). Губернська реформа Катерини II. Місцеві органи державного управління, суду та самоврядування Лівобережної і Слобідської України. Основні риси права. Судочинство.

Станова держава на українських землях у складі Австрійської імперії (друга половина XVIII – перша половина XIX ст.). Поділи Речі Посполитої і приєднання Галичини і Буковини до габсбургської держави. «Королівство Галичини і Володимирії» і організація його публічної влади. Статус Буковини у складі королівства. Основні риси права. «Терезіанський кодекс».

Національно-державна ідея та модернізація станової держави (XIX-початок XX ст.). Український національний рух: Кирило-Мефодіївське братство, Головна Руська Рада, «Громади», українські політичні партії та громадські організації. Реформи 1860-х – 1870-х рр. у сфері публічної влади. Революція 1905-1907 рр. у Російській імперії та зміни у її державному ладі і законодавстві. Модернізація Австрійської імперії. Автономія Галичини. Герцогство Буковина.

Перша світова війна і утворення національних держав на території сучасної України. Лютнева революція 1917 р. в Росії і розпад Російської держави. Утворення Української національної держави у 1917-1920 рр.: Українська Народна Республіка (УНР) 1917-1918 рр.; «Українська держава» П. Скоропадського; Директорія і відновлення УНР. Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР) та «Акт злуки» 22 січня 1919 р.; Галицька радянська республіка 1920 р.; проект Галицької республіки Є. Петрушевича 1921 р. Приєднання Галичини до Польщі 1923 р.

Тоталітарний (авторитарний) режим на території сучасної України у 1920-х- 1930-х рр. Нова економічна політика та суспільний лад: селяни, робітники, інтелігенція, підприємці. Конституція УСРР 1929 р. і органи публічної влади. Основні риси права (цивільного, земельного, трудового, сімейного, кримінального, процесуального). Відновлення планової економіки. Індустріалізація, колективізація та Голодомор 1932-1933 рр. Організація Українських націоналістів (ОУН) та ідеологія Української Самостійної

Соборної Держави (УССД). Суспільний та державний лад радянської України: Конституція УРСР 1937 р. Утвердження тоталітарного режиму управління, його основні риси й наслідки. Право. Джерела права. Деформації в праві: цивільному, колгоспному, трудовому, кримінальному, процесуальному.

Національна держава на території сучасної України у роки Другої світової війни. Пакт «Ріббентропа – Молотова» 1939 р. і розподіл сфер впливу Німеччини та СРСР у Східній Європі. Приєднання західноукраїнських земель до СРСР та їх входження до УРСР. Політика радянзації у новоприєднаних областях УРСР. Окупаційний режим Німеччини та її союзників на території України. Діяльність ОУН і «Акт 30 червня» 1941 р. Українська повстанська армія (УПА) та ідея Української Самостійної Соборної держави (УССД). Діяльність уряду УРСР в евакуації; радянський рух опору на окупованих територіях. Відновлення радянської влади в Україні у 1943-1944 рр. УРСР як суб'єкт міжнародного права.

Національна держава в Україні у середини 40-х – середини 80-х рр. ХХ століття. Суспільний та державний лад повоєнних років: відновлення системи конституційних органів влади й управління; діяльність органів радянської влади в західних областях України; Джерела та основні риси права. Курс на відновлення демократії і прав людини у середині 50-х – середині 60-х рр. Реабілітація жертв політичних репресій. Відновлення командно-адміністративної системи: економічна реформа 1965-1967 років, відновлення командно-адміністративних методів управління господарством; подальша бюрократизація державного апарату. Конституції СРСР 1977 р. та УРСР 1978 р., їх призначення й зміст. Продовження кодифікаційних робіт. Основні риси права.

Становлення суверенної Української держави (середина 80-х рр. - 1991 р.). Перебудова та її завдання. Суспільний і державний лад: збільшення прав та свобод громадян; гласність та її наслідки для радянського державного управління; зміни та доповнення до Конституції УРСР 1978 р; Декларація про державний суверенітет УРСР від 16 липня 1990 року.

Розбудова та розвиток незалежної України. Розпад СРСР. Проголошення незалежності України і Всеукраїнський референдум 1 грудня 1991р. Розбудова Української держави: запровадження посади Президента України, президентство. Конституція України 1996 року: процес створення, зміст та значення. Зміни в праві: цивільному, трудовому, фінансовому та інших галузях права. «Помаранчева революція» 2004 р. і зміни до Конституції України; Президентські вибори 2010 р. Зміни до Конституції України. «Революція гідності» 2013-2014 рр. і українська державність. Підписання Україною Угоди про асоціацію з ЄС. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України». Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету

України на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей».

Література:

1. Іванов В.М. Історія держави і права України : підручник. – К. : КУП НАНУ, 2013. – 892с.
2. Історія держави і права України: Підручник. За ред. В.Д. Гончаренка. – Х. : Право, 2013. – 704 с.
3. Хрестоматія з історії держави і права України / А.С. Чайковський, О.Л. Копиленко та ін. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 656 с.
4. Зазарченко П. П. Історія держави і права України: підручник. За ред. В. Д. Гончаренка. – Х.: Право, 2013. – 704 с.

Питання склав

Канд. філос. н., завідувач каф.702

(науковий ступень, посада)

Завідувач кафедри 702

(підпис)

В.Б. Селевко

(ініціали та прізвище)

В.Б. Селевко

(ініціали та прізвище)

Програму розглянуто й узгоджено на випусковій кафедрі 702
Протокол № 6 від «7» лютого 2018 р.

Програму вступного випробування для здобуття освітнього ступеня бакалавра на базі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста зі спеціальності 081 Право

(освітня програма Право)

узгоджено науково-методичною комісією Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» з галузей знань «Культура і мистецтво», «Гуманітарні науки», «Соціальні та поведінкові науки» й «Управління та адміністрування» (НМК 4)

Протокол № 4 від 05 лютого 2018 р.

Голова НМК 4

к.т.н., доц.

Н.В. Доценко